

ДОРА БАРОВА
ОЩЕ ЕДНО СВИДЕТЕЛСТВО
ЗА АТОМНИЯ УЖАС

chitanka.info

През 1966 г. след цели две десетилетия от атомния ужас в Япония излиза от печат романът на известния писател Масуджи Ибусе „Черен дъжд“. Върху развалините на Хирошима и Нагасаки, станали жертва на най-чудовищната военна жестокост в историята на човечеството, се издигат вече нови модерни градове. В тях расте младо съвременно поколение, което знае за атомната бомбардировка от разказите на малкото оцелели очевидци, от книгите и учебниците по история. Зловещата сянка на атомната гъба то познава само от снимките и филмите.

Двадесет години са необходими на Масуджи Ибусе, за да подготви своите неоспорими доказателства за неподдаващата се на никакви сравнения жестокост. С романа си „Черен дъжд“ той сякаш окончателно обезврежда бомбата в душата си, онази, която от осем часа и петнадесет минути на ясното августовско утро на 1945-а години наред заплашва да избухне.

Масуджи Ибусе е един от най-талантливите творци на съвременната японска литература. Роден през 1898 г. в село Камо, префектура Хирошима, той от ранно детство проявява интерес към литературата и живописата. Първите му литературни опити са в областта на поезията. По-късно, вече като студент във Факултета по английска литература в токийския университет Васеда, Ибусе започва да пише есета, разкази, повести. Произведенията му получават високата оценка на литературата критика, която го нарича един от най-японските японски съвременни писатели. През 1960 г. Масуджи Ибусе е приет за член на Академията по изкуствата, а през 1966 г. е удостоен с високото отличие — Орден на културата.

Ибусе е автор и на много романи, сред които е и неговият своеобразен шедевър „Черен дъжд.“

По време на Втората световна война писателят е мобилизиран и изпратен с частите на окупационната японска армия като военен кореспондент в Сингапур. След двегодишна служба Масуджи Ибусе се връща в Япония, в родното си село. Там го заварва атомната бомбардировка на Хирошима.

Всяко ново съприкосновение със събитието от онези последни мигове на войната дълбоко потрива човешката съвест. В правотата на тези думи би могъл да се убеди всеки, който прочете романа „Черен дъжд“.

На пръв поглед неговият сюжет е прост и доста схематичен. Шигемацу Шидзума от село Кобатаке непрестанно се измъчва, че не може да омъжи племенницата си Ясуко. Момичето е младо и хубаво, но да си създаде свой дом и семейство му пречат слуховете, че в мига на страшния атомен взрив в Хирошима то се е намирало съвсем близо до епицентъра. Когато след около пет години от края на войната един младеж от съседното на Кобатаке село иска ръката на Ясуко, Шигемацу бърза да изпрати медицинско свидетелство за здравословното състояние на племенницата си. Това му се струва недостатъчно, затова той решава да препише дневника на Ясуко, да приложи към него и своя и да ги изпрати на посредничката по уреждане на сватбата. Макар и в лека форма, Шигемацу е засегнат от бомбата. Признаците на лъчевата болест се появяват у него много скоро след бомбардировката. Но племенницата му Ясуко е здрава и неговият дневник, пък и нейните собствени описания на събитието на шести август трябва според Шигемацу да го докажат, без да оставят у кандидата за ръката на Ясуко и у неговото семейство и капчица съмнение.

Ето как съвсем спонтанно, заедно с героите на произведението, читателят се потапя в потока на събитията, станали след като над Хирошима надвисва зловещата атомна гъба. Постепенно в повествованието навлиза документалното свидетелство на очевидците на хирошимската катастрофа и неговите рамки се разширяват. Съвсем естествено търпи промяна и първоначалният замисъл на романа — да се разкаже за печалната съдба на едно момиче, което заради последствията от атомния взрив все не успява да устрои личното си човешко щастие. Първоначалният замисъл отстъпва на втори план. А на първи категорично застава трагедията с целия неин ужас.

Дневниците на Шигемацу и Ясуко заемат три четвърти от произведението. Те са не само свидетелство за преживяванията и размислите на двамата герои, а и разказ за съдбите на други хора, с които трагедията ги сблъсква. Построен композиционно като множество разкази в един основен разказ, романът е едно от най-високохудожествените произведения за атомната бомба в следвоенната японска литература.

Отново и отново читателят се връща към трагедията на един град, превърнала се в неизлечима рана за цял народ. И многократно

през погледа на героите на романа той става свидетел на онзи миг, когато в осем часа и петнадесет минути в ясното утринно небе над Хирошима блясва ослепително огнено кълбо, разнася се оглушителен трясък и за няколко минути градът се превръща в купища развалини. Почти мигновено взривът убива хиляди хирошимци. Други хиляди изгарят живи в морето от пламъци. Трети — техният брой също се изчислява в хиляди — загиват по-късно в адските болки на лъчевата смърт. И още по-дълбок е трагизмът на тяхното положение, защото никой в онези дни не подозира що за оръжие е тази странна бомба, никой не знае, че в разрушения град е отровен дори и въздухът и всяка крачка по меката и ситна като пудра пепел крие смъртна опасност. Хората недоумяват защо рукналият на „дебели като моливи струи“ черен дъжд оставя по кожата незаличими петна. В Хирошима умират ранените, смъртта покосява и здравите, дошли да търсят сред развалините на разрушения до основи град останките на своите близки. Първите няколко дни след огнения ад на бомбата носят недоумение, страх, ужас от неизвестното утре.

Дневникът на Шигемацу Шидзума, започнат с намерението да се опровергават слуховете, че Ясуко е жертва на атомната бомба, всъщност обяснява защо момичето не е могло да не се разболее от лъчева болест. Тъкмо когато всичко изглежда така, сякаш то само да протегне ръка и ще хване своето щастие, болестта бързо и неумолимо започва да разяжда младата му плът.

Основата на романа е документална. Години наред Масуджи Ибусе събира материал от записките на очевидци, от разказите на роднини и близки на жертвата. А на този документален фон повествованието се гради на много контрасти, не липсва и типичният за писателя хумор, с който той е така добре познат на читателите в своята страна. И наистина, докато непосветеният читател навлезе в специфичната атмосфера на произведението, е просто трудно, а на места като че ли и изобщо невъзможно да се възприеме авторовият хумор като естествен, контрастите като правдоподобни. Смайващи са неочакваните преходи от картини на невероятни човешки страдания към картини с пасторална прелест и покой. Неочаквани са онези моменти в романа, в които авторът сякаш съвсем забравя за атомния ужас и с неумолимо пристрастие се опълчва срещу унищожаването на дошлите от дълбока древност национални японски обичаи и традиции.

Но най-силно контрастите в романа се усещат в онези места, където в остър конфликт влизат хуморът и ужасът, човешката доброта и насиетието.

Чужд в творческата си изява на всякакви екстравагантни емоционални жестове, Масуджи Ибусе се въздържа да дава категоричен израз на своите чувства. Сцената, в която той описва срещата на Шигемацу и жена му след взрива, би се сторила на българския читател на пръв поглед необяснимо хладна. Двамата по чудо са останали живи, а думите, които си разменят, не издават никакво вълнение или спонтанна, естествена човешка радост. Но колко много говори за душевното им състояние привидно небрежният и безпристрастен диалог. А тенджерката и малкият тиган, които Шигеко в последния момент е успяла да грабне и отнесе със себе си от къщи, са символ на един цял свят от традиционни стойности и чувства.

В романа на пръв поглед отсъства и политиката. Ибусе сякаш не желае да налага каквито и да било емоционални политически съображения, каквито и да било тенденции на пряко обвинение и морализиране. От друга страна обаче, като повтаря сцените на ужас, той сякаш не иска да позволи на читателя да се спре за кратък размисъл, да откъдне от невероятния кошмар. В този смисъл „Черен дъжд“ като никое друго произведение за атомната бомба успява да намери връзката между нея, нашето съвремие и бъдещето на човечеството. Освен някои редове от дневника на една от жертвите — военния лекар Иватаке — в романа отсъства и пряк призив за борба за мир. Никъде също така авторът не нарича американците с истинските им имена. Той се ограничава да ги нарича само „врага“. Но въпреки това „Черен дъжд“ е политически роман, проникнат от патоса за борба против ядрената заплаха.

Много произведения са написани за трагичната участ на двата японски града Хирошима и Нагасаки. Писатели, журналисти и общественици от всички страни на света откликват на това невероятно по своята жестокост събитие. В японската следвоенна литература се ражда и утвърждава жанрът „Гембаку бунгаку“ или „литература на атомната бомба“. За близо четири десетилетия от атомния кошмар до наши дни много творци от различни области на изкуството и културата в една или друга форма разказват за човешките съдби, навеки обезобразени от адската мълния на онези два съдбовни и страшни дни.

Още по-печален е фактът, че в днешна Япония не всички знаят кой е виновен за атомната трагедия. Много, прекалено много са онези, които повтарят американската версия, че атомните бомбардировки над Хирошима и Нагасаки са били необходими, за да се сложи край на войната. Историята обикновено не прощава на безразсъдните, които не желаят да черпят поука от нейните уроци. Защото нетърпимо страшна е мисълта, че онези далечни трагични събития от последните мигове на Втората световна война могат да се превърнат в събития от първите мигове на една евентуална трета.

Днес Хирошима е нов модерен град. За неговата трагедия тук външно напомнят само съхраненият за назидание на бъдещите поколения скелет на купола на бившата Промислена палата, оказала се в епицентъра на взрива, и Паркът на мира с Паметника на жертвите и Мемориалният музей. Посетителите на музея ще намерят в него снимки от страшния шести август, разтопени железни конструкции, парчета обгорели до черно керемиди и много, много часовници, стрелките на които са спрели злокобно на едно и също време — осем часа и петнадесет минути. Но най-потресаваща е каменната плоча с отпечатъка на сянката на човек. Този човек е загинал мигновено, в секундата, когато блясва ослепителното огнено кълбо. Но сянката му продължава да съществува и до ден-днешен. Като безспорна истина, като ням упрек, като горещ зов.

От бомбардировката над Хирошима изминаха вече тридесет и седем години. Но раните на града продължават да кървят. И сухите статистики безмилостно ни връщат към грозната истина за гибелта, която няма край. Сухите статистики напомнят, че само през 1980 г. атомната смърт е отнела живота на 2279 души. Умират хора, непосредствено пострадали от взрива. Умират децата на родители, болни от лъчева болест. А каква ще бъде съдбата на децата на децата?... И кога напълно победена ще бъде тази смърт? След години или след десетилетия? Или може би чак след век?...

Хвърлената над Хирошима атомна бомба днес цинично се използва за единица мярка. За какво, ако не за безразсъдство, за средство за масово унищожение, за военна истерия. Свидетели сме на плановете за въоръжаване и превъоръжаване, на опити с ядрено оръжие, на изпитание на нови видове бомби.

А на паметника на жертвите в Парка на мира в Хирошима е изсечен надпис:

„Спете спокойно.
Грешката няма никога вече да се повтори!“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.